

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Hengityслиitto katsoo, että järjestöjen avustusjärjestelmään kohdistuvien muutosten keskellä on turvattava järjestöjen autonomiaa. Rahapelituottojen siirtyminen valtion budjettiin aiheuttaa epävarmuutta poliittisen ohjauksen lisääntyessä. Toiminnan pitkäjänteinen suunnittelu ja toteutus voi vaikeutua.

Yksi keino varainhankinnan tukemiseen on järjestöjen oman varainhankinnan avustaminen osana valtionavustustoimintaa. Hengityслиitto katsoo kuitenkin, että varainhankinnan avustaminen on toteutettava niin, ettei se lisää järjestöjen eriarvoisuutta. Järjestöillä on vaihtelevat mahdollisuudet kehittää varainhankintaansa ja käyttää resursseja avustusten hakemiseen.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Haku- ja myöntökäytännöt ovat tällä hetkellä eroavaisia tuotonjakoministeriöstä riippuen. Linjaukset omavastuuosuudesta sekä varallisuuden ja tulojen vaikutuksesta avustusmäärään ovat erilaisia. Myös raportointikäytännöt ja ohjeistukset vaihtelevat. Valtionavustusten hakemisen ja raportoinnin epäyhdenmukaiset käytännöt lisäävät järjestöjen hallinnollista taakkaa. Tässä tilanteessa oman varainhankinnan kehittäminen ja lisääminen on vaikeaa, vaikka toimintaympäristön muutokset sitä edellyttäisivätkin. Hengityслиitto pitää tärkeänä, että mikäli varainhankinnan tukemiseksi luodaan uusia avustustapoja, on niiden oltava ohjeiltaan ja tavoitteiltaan selkeitä ja yhdenmukaisia sekä laajalla yhteistyöllä yhdessä järjestökentän kanssa valmisteltuja.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Varainhankinnan avustaminen on toteutettava niin, ettei se lisää järjestöjen eriarvoisuutta. Varainhankinnan tukeminen valtionavustustoiminnassa vaikuttaisi helposti kansalaisyhteiskunnan toimintaan niin, että ne, jotka jo valmiiksi saavat valtionavustuksia ja osaavat niitä hakea, saisivat tukea.

Järjestöjä on kohdeltava tasapuolisesti: kaikki hyväksyttävät kustannukset on määriteltävä avoimesti ja yhdenmukaisesti ja muun rahoituksen merkitys myöntöharkinnassa on oltava yhdenmukaista.

Koska kohderyhmät ja toimintatavat ovat järjestöillä erilaisia, on yhdenmukaisia tuloksellisuusmittareita vaikea ottaa käyttöön. Hengitysliitto muistuttaa, että tuloksellisuuden arviointia on kehitettävä laajalla yhteistyöllä järjestökentän kanssa.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

-Valtionavustuksen käyttöön hyväksyttävät kustannukset määriteltäisiin yhdenmukaisella tavalla Edistää järjestöjen yhdenvertaista kohtelua.

-Omavastuuosuuden vaatiminen

Mikäli omavastuuosuuden vaatimusta laajennetaan, se voi vaikuttaa pienten toimijoiden ja heikommassa asemassa olevien ryhmien tilanteeseen heikentävästi.

-Järjestöjen yleisavustus vain toiminnan bruttokustannuksiin

Mahdollisesti pieniä myönteisiä vaikutuksia, tosin riskinä voi olla, että järjestöt korottavat jäsen- ja osallistumismaksuja.

-Varallisuus arviointiperusteena

Yhteisen arviointitavan luominen kokonaisvarallisuuden vaikutuksesta avustuksiin on kannatettavaa. STEAn käytäntö kokonaisvarallisuuden vaikutuksen arvioinnissa avustuksen määrään sopii uudistuksen pohjaksi. Järjestöjen taloudellinen asema ei saa heikentyä käytäntöjen yhdenmukaistamisen myötä.

Varallisuutta ja sen muutosta tulee arvioida pitkällä aikavälillä, esimerkiksi neljän vuoden välein.

-Varainhankinnan tappiotakuu: yleisavustuksella katettaisiin varainhankinnan alijäämää tappiotakuuna

Ongelmallinen, koska avustuksensaajien tasapuolinen kohtelu vaikeaa. Yleisavustukseen sisällytettynä vaikea ennakoida, hallinnoida ja muuttaa toimintaa kesken suunnitellun toimintakauden. Varainhankinnan mahdolliseen tappioon pitää voida hakea kompensatiota jälkikäteen.

-Varainhankinnan kustannukset voisivat olla avustuskelpoisia tiettyyn enimmäismäärään asti

Vaikutukset hyödyllisiä ja varainhankintaan kannustavia. Enimmäismäärä porrastettava valtionavustuksen ja varainhankinnan tuoton tasoon.

-Hankeavustus varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen

Hyödyttää järjestöjä, varsinkin niitä, jotka eivät saa yleisavustuksia. Turvaa toimintaedellytyksiä, mutta vaatii lisärahoitusta ja lisää sekä hakijoiden että avustuksenjakotahojen hallinnollista taakkaa.

-Vapaaehtoistoiminnan huomioiminen omarahoitusosuuden määrässä tai arviointiperusteena

Vapaaehtoistoiminnan arvon laskeminen osana omarahoitusosuutta ei edistä järjestöjen toimintaedellytyksiä. Sosiaali- ja terveysalan järjestöissä vapaaehtoiset ovat tärkeä ja olennainen osa toimintaa ja sen luonnetta, mutta kohderyhmät ja vapaaehtoisten voimavarat vaihtelevat, eikä vapaaehtoistyötä voi pitää ehtona tuen saamiselle. Maksutta käyttöön saatavat resurssit voivat sen sijaan toimia osana toiminnan tai hankkeen arviointikriteereitä.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Järjestöjen toimintaedellytyksiä turvataan parhaiten jatkossa myöntämällä enemmän yleisavustuksia ja pitkiä hankerahoituksia. Järjestöt tuntevat kohderyhmänsä ja pystyvät reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin ja vaatimuksiin nopeasti, kuten viimeaikaisissa kriiseissä on havaittu.

Kolmannen sektorin toimijoiden autonomiaa turvaa vakaa rahoitus, jossa poliittisen ohjauksen riskejä on vakautettu suojausmekanismilla. Järjestöjen toiminnallisen ja toiminnan tarkoitukseen liittyvän itsenäisyyden turvaaminen on vapaan ja vireän kansalaisyhteiskunnan edellytys. Varainhankinnan tuotot tulee voida suunnata järjestötoimijan haluamalla tavalla eikä satunnainen tuotto saa vähentää valtionavustusta.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Hengityслиitto muistuttaa valtionavustuskäytäntöjen yhtenäistämisen tarpeesta. Avustuksen käytön ehtoja ja arviointiperusteita on pikaisesti yhtenäistettävä sekä kehitettävä avustusten vaikutusten seurannan yhdenmukaisuutta. Tämän tulee tapahtua läheisessä vuorovaikutuksessa järjestökentän kanssa.

Valtionavustustoimintaa kehitettäessä on linjattava yhtenäisesti varallisuuden sekä omaisuuden vaikutuksesta avustuksiin. Omarahoitusosuusvaatimuksesta tulee myös olla yhtenäinen käytäntö tuontojakoministeriöiden kesken.

Kaikkien järjestöjen pitää saada tukea ja neuvoja varainhankintaan. Valtionavustustoimintaan sisältyvän varainhankinnan tuen lisäksi on syytä harkita erityisen ”järjestöjen Business Finland” -tyyppisen toimijan perustamista Suomeen, joka voisi tukea ja neuvoa järjestöjä rahoituksen hankkimisessa muistakin lähteistä kuten yksityiset yritykset, säätiöt ja EU-rahoitus.

Järjestöt saavat valtionavustusten lisäksi avustuksia muilta tahoilta, joiden avustuskäytäntöjen yhteensopivuutta on syytä kehittää valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitointihankkeen rinnalla, huomioiden kunta- ja hyvinvointialueiden tukien myöntämiskäytännöt järjestöille sekä oikeusministeriön kansalaistoiminnan kehittämistä koskevat suunnitelmat.

Mustonen Satu
Hengityслиitto